

Standardy Ochrony Matoletnich

V Liceum Ogólnokształcące
im. Klaudyny Potockiej
w Poznaniu

Poznań, czerwiec 2024

Zatwierdzone decyzją Rady Pedagogicznej dnia 18. Czerwca 2024

Przygotowane na podstawie rekomendacji zespołu w składzie:

Agata Dawidowska, Marek Grefling, Andrzej Kaczmarek, Hanna Konieczna, Dominika Naworska, Elżbieta Szlandrowicz,
Mateusz Wiliński, Lidia Wojsznis, Krzysztof Wójcik

Spis treści:

[Preambuła](#)

[Rozdział 1.](#) Postanowienia ogólne

[Rozdział 2.](#) Rozpoznawanie i reagowanie na czynniki ryzyka i symptomy krzywdzenia małoletnich

[Rozdział 3.](#) Zasady bezpiecznych relacji w JSO

[Rozdział 4](#) Zasady bezpiecznej rekrutacji pracowników

[Rozdział 5](#) Procedury interwencji oraz osoby odpowiedzialne – zasady ogólne

[Rozdział 6](#) Procedura postępowania w przypadku krzywdzenia małoletniego przez pracownika JSO lub inną osobę dorosłą

[Rozdział 7](#) Procedura postępowania w przypadku krzywdzenia małoletniego przez rodzica lub osobę najbliższą

[Rozdział 8](#) Procedura postępowania w przypadku krzywdzenia małoletniego przez rówieśników

[Rozdział 9](#) Zasady ochrony wizerunku małoletniego

[Rozdział 10](#) Zasady dostępu małoletnich do Internetu oraz ochrony przed szkodliwymi treściami

[Rozdział 11](#) Monitoring stosowania Standardów

[Rozdział 12](#) Przepisy końcowe

[Załącznik nr 1.](#) Czynniki ryzyka krzywdzenia małoletniego

[Załącznik nr 2.](#) Symptomy krzywdzenia małoletniego

[Załącznik nr 3.](#) Zasady bezpiecznej relacji personelu z małoletnim

[Załącznik nr 4.](#) Zasady bezpiecznej relacji pomiędzy małoletnimi

[Załącznik nr 5.](#) Karta interwencji

[Załącznik nr 6.](#) Notatka służbowa

[Załącznik nr 7.](#) Wniosek o wgląd w sytuację małoletniego

[Załącznik nr 8.](#) Zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa

[Załącznik nr 9.](#) Zasady ochrony wizerunku małoletniego

[Załącznik nr 10.](#) Ankieta monitorująca

[Przykładowa krótka informacja na temat SOM dla rodziców, starszych uczniów.](#)

STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNICH
w V Liceum Ogólnokształcącym im. Klaudyny Potockiej w Poznaniu

wydane na podstawie:

ustawy z dnia 13 maja 2016 roku o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich - art 22b i następane tj. Dz.U. 2023 poz. 1304

Preambuła

Niniejsze Standardy Ochrony Małoletnich stanowią wyraz troski i zobowiązania naszej instytucji wobec najważniejszego dobra, jakim są małoletni. Przyjęcie niniejszej Standardów to nie tylko obowiązek prawny, ale także świadomy krok w kierunku tworzenia bezpiecznego i wspierającego środowiska dla naszych podopiecznych. Jest ona fundamentem naszej etyki oraz moralnego i prawnego obowiązku zabezpieczenia małoletnich przed wszelkimi formami krzywdy.

Znajomość i praktyczne stosowanie Standardów to moralny i zawodowy obowiązek wszystkich pracowników i współpracowników JSO wynikający również z ogólnych przepisów prawa.

Rozdział 1.

Postanowienia ogólne

§ 1.

Celem Standardów przyjętych w JSO jest:

1. Uświadomienie wszystkim podmiotom, które uczestniczą w życiu JSO, jak istotne jest podejmowanie działań mających na celu ochronę małoletnich przed krzywdzeniem.
2. Określenie zakresów odpowiedzialności poszczególnych osób za bezpieczeństwo małoletnich pod opieką JSO.
3. Określenie działań edukacyjnych, profilaktycznych i interwencyjnych mających na celu zapewnienie małoletnim bezpieczeństwa.
4. Określenie a następnie podjęcie odpowiednich działań w przypadku podejrzenia krzywdzenia małoletnich lub bezpośredniego zagrożenia ich bezpieczeństwa.

§2.

1. Wszyscy pracownicy JSO kierują się jedną, główną zasadą - zawsze działają dla dobra małoletniego i z myślą o jego najlepszym interesie.

2. Wszystkie osoby wchodzące w skład personelu JSO traktują małoletnich z szacunkiem i zawsze biorą pod uwagę ich potrzeby. Wszyscy pracownicy, realizując te cele, działają zgodnie z prawem, wewnętrznymi przepisami JSO oraz zgodnie z własnymi umiejętnościami i kompetencjami.

§3.

Ilekoć w Standardach Ochrony Małoletnich jest mowa o:

1. **Standardach** [SOM]– należy przez to rozumieć Standardy Ochrony Małoletnich przyjęte w PEŁNA NAZWA JSO;
2. **Jednostkę Systemu Oświaty [JSO]**– należy przez to rozumieć V Liceum Ogólnokształcące im. Kludyny Potockiej w Poznaniu;
3. **Pracodawcy** – należy przez to rozumieć V Liceum Ogólnokształcące im. Kludyny Potockiej w Poznaniu;
4. **Małoletni** – należy przez to rozumieć każdą osobę, która nie jest pełnoletnia;
5. **Personel** – wszystkie osoby fizyczne, pełnoletnie, które podejmują działania na rzecz małoletnich pozostających pod opieką JSO; w tym

zatrudnione w JSO, a także wolontariusze, praktykanci, oraz osoby z którymi zostały zawarte umowy cywilnoprawne, o współpracy i inne o podobnym charakterze;

6. **Pracownik** – osoba, którą łączy stosunek pracy z JSO;
7. **Nauczycielach** – należy przez to rozumieć także wychowawcę i innego pracownika pedagogicznego szkoły, placówki i placówki doskonalenia nauczycieli;
8. **Wychowawcy** – należy przez to rozumieć nauczyciela, któremu opiece powierzono jeden oddział lub grupę małoletnich w JSO (np. grupę odbywającą zajęcia lub grupę przedszkolną);
9. **Rodzicach/ Opiekunach** – należy przez to rozumieć rodziców, a także prawnych opiekunów małoletniego lub osoby (podmioty) sprawujące pieczę zastępczą nad małoletnim;
10. **Dyrektorze** – należy przez to rozumieć kierownika JSO lub osobę go zastępującą; sprawującą nadzór nad realizacją Standardów;
11. **Radzie pedagogicznej** – należy przez to rozumieć organ kolegialny JSO w zakresie realizacji jej statutowych zadań dotyczących kształcenia, wychowania i opieki;
12. **Radzie rodziców** – należy przez to rozumieć Radę Rodziców JSO;
13. **Samorządzie uczniowskim** – należy przez to rozumieć samorząd uczniowski JSO;
14. **Krzywdzeniu małoletnich** – należy przez to rozumieć każde zamierzone lub niezamierzone działanie, lub zaniechanie działania wobec małoletnich przez osoby fizyczne, które narusza jego dobra. Szczególnymi formami krzywdzenia intencjonalnego wymagającymi dodatkowej ochrony małoletnich jest przemoc (fizyczna, psychiczna, wykorzystanie seksualne, zaniedbanie);
15. **Zgodzie rodzica** – zgoda co najmniej jednego z rodziców. W przypadku rozpoznania braku porozumienia między rodzicami małoletniego wymagana jest zgoda obojga rodziców lub skierowanie sprawy do sądu rodzinnego.
16. **Osoba odpowiedzialna za Standardy** – kierownik jednostki organizacyjnej lub osoba wyznaczona przez kierownika JSO koordynująca realizację Standardów;
17. **Osoba odpowiedzialna za Internet** - osoba wyznaczona przez kierownika JSO sprawująca nadzór i koordynację działań realizacją Standardów w zakresie korzystania z Internetu;
18. **Osoba Godna Zaufania** - osoba wyznaczona przez kierownika jednostki do przyjmowania zgłoszeń w sprawach objętych Standardami bezpośrednio od małoletnich, personelu i innych osób oraz nadawanie sprawom dalszego biegu;
19. **Osoba Zaufania** - każda osoba pełnoletnia z personelu JSO, której małoletni zgłosił osobiście naruszenie własnych dóbr;

20. **Dane osobowe małoletniego** – wszelkie informacje umożliwiające identyfikację małoletniego.

Rozdział 2.

Rozpoznawanie i reagowanie na czynniki ryzyka i symptomy krzywdzenia małoletnich

§ 4 Obowiązek zapoznania się z czynnikami ryzyka i symptomami krzywdzenia małoletnich

1. Pracownicy JSO mają wiedzę i w trakcie swojej pracy zwracają uwagę na czynniki mogące zagrażać małoletnim oraz na symptomy, które mogą wskazywać na możliwość krzywdzenia ich.
2. Za czynniki ryzyka rozumie się takie wskaźniki, które mogą zwiększać ryzyko krzywdzenia małoletniego opisane w załączniku nr 1 do niniejszej Standardów.
3. Za symptomy krzywdzenia rozumie się takie wskaźniki, które mogą wskazywać na krzywdzenie małoletniego określone w załączniku nr 2 do niniejszej Standardów.

§ 5. Rozpoznawanie czynników ryzyka i symptomów krzywdzenia małoletnich

1. Zrozumienie czynników ryzyka oraz symptomów krzywdzenia małoletnich i umiejętne ich rozpoznawanie pomagają w:

- 1) zidentyfikowaniu małoletnich bardziej narażonych na krzywdzenie,
- 2) planowaniu działań profilaktycznych (zapobiegawczych) skierowanych do rodzin i samych małoletnich,
- 3) przerwaniu krzywdzenia małoletnich.

2. **Incydent naruszenia dobra małoletniego:** sytuacja jednorazowa, w której dochodzi do naruszenia dobra małoletniego lub zdarzenie zagrażające dobru małoletniego.

3. Znaczenie symptomów i czynników ryzyka:

- 1) Rozpoznanie pojedynczych czynników ryzyka oraz symptomów krzywdzenia wymagają reakcji,
- 2) Rozpoznanie ich nie oznacza jednoznacznego krzywdzenia małoletniego, nie powinno prowadzić również do automatycznego sformułowania podejrzenia krzywdzenia.
- 3) Gdy liczba tych czynników i symptomów rośnie lub jeden czynnik lub symptom się nasila, konieczne jest dokładne obserwowanie małoletniego i/lub rodziny w celu możliwie niezwłocznego podjęcia decyzji o sformułowaniu podejrzenia krzywdzenia.

4. Znaczenie incydentów naruszenia dobra małoletniego:

- 1) rozpoznane pojedyncze incydenty naruszenia bezpieczeństwa małoletniego, szczególnie jeśli ma miejsce na terenie JSO, wymagają natychmiastowej reakcji;
- 2) incydenty, jeżeli niosą dalsze skutki dla dobra małoletniego mogą być rozpoznane jako symptom krzywdzenia, szczególnie gdy nie uda się zabezpieczyć dobra małoletniego i innych małoletnich lub im zapobiec.

§ 6. Postępowanie profilaktyczne

1. Reakcja na incydent naruszenia bezpieczeństwa małoletniego:

- 1) Każdy nauczyciel przy wsparciu personelu podejmuje niezwłoczne działania mające na celu doraźne zabezpieczenie dobra i bezpieczeństwa małoletniego i innych małoletnich w toku bieżącej pracy opiekuńczej, wychowawczej i dydaktycznej.
- 2) Jeżeli incydent ma dalsze konsekwencje lub skutki, szczególnie gdy nie uda się zabezpieczyć dobra małoletniego i innych małoletnich w wyniku reakcji, nauczyciel przy wsparciu personelu podejmuje dalsze działania, o których mówi się w punkcie 2. traktując ten incydent jako symptom krzywdzenia.

2. Reakcja na rozpoznany czynnik ryzyka, symptom:

Jeżeli nauczyciel lub osoba z personelu rozpoznaje, czynniki ryzyka, symptomy krzywdzenia małoletniego, powinien natychmiast zareagować realizując poniższe kroki lub postępując zgodnie z odpowiednią do sytuacji procedurą interwencji określoną w dalszej części Standardów:

- 1) **Działania doraźne:** Każdy nauczyciel przy wsparciu personelu podejmuje niezwłoczne działania mające na celu zabezpieczenie dobra i bezpieczeństwa małoletniego i innych małoletnich w toku bieżącej pracy opiekuńczej, wychowawczej i dydaktycznej oraz wyjaśnienie okoliczności zajścia.
- 2) **Informowanie dyrektora:** Jeśli czynniki ryzyka oraz symptomy są zauważane przez nauczyciela, przez personel lub inną osobę dorosłą, informuje się o tym pisemnie dyrektora lub **osobę godną zaufania**, którzy podejmują dalsze działania.
- 3) **Monitorowanie sytuacji:** Pracownicy regularnie sprawdzają sytuację i dobrostan małoletnich, u których widoczne są czynniki ryzyka lub symptomy krzywdzenia.
- 4) **Rozmowa profilaktyczna z rodzicami:** Jeśli pracownicy JSO zidentyfikują czynniki ryzyka i symptomy krzywdzenia, rozmawiają o tym z rodzicami, przekazując informacje o dostępnym wsparciu, takim jak pomoc psychologiczna czy materialna, i motywują do szukania pomocy, jeżeli zachodzi taka potrzeba.
- 5) **Sformułowanie podejrzenia krzywdzenia:** w przypadku ponownego występowania incydentów naruszenia bezpieczeństwa małoletniego lub w sytuacji, gdy liczba czynników ryzyka i symptomów rośnie, możliwie niezwłocznie formułuje się podejrzenie krzywdzenia

małoletniego zgodnie z procedurami omówionymi w dalszej części Standardów.

Rozdział 3

Zasady bezpiecznych relacji w JSO

§ 7

- 1) **Zasada Działania dla Dobra Małoletniego:** nadrzędną zasadą, którą wszyscy pracownicy muszą przestrzegać, jest podejmowanie działań z myślą o dobru małoletniego i w jego najlepszym interesie.
- 2) **Profesjonalna Relacja z Małoletnim:** Personel zobowiązany jest utrzymywać profesjonalne relacje z małoletnimi mieszczące się w granicach jego powierzonych zadań i pełnionej roli.
- 3) **Adekwatna Reakcja i Działanie:** Każda reakcja, komunikat lub działanie pracownika wobec małoletniego powinny być dostosowane do konkretnej sytuacji, bezpieczne, uzasadnione i sprawiedliwe również wobec innych małoletnich. W sytuacjach budzących wątpliwości co do przyjętego sposobu postępowania należy sporządzić notatkę służbową.
- 4) **Szacunek i Uwzględnianie Potrzeb Małoletnich:** Pracownicy traktują małoletnich z szacunkiem, biorąc pod uwagę ich godność i rozpoznając ich potrzeby.

§8. Sformułowanie zasad bezpiecznych relacji

- 1) **Zasady Bezpiecznej Relacji Dorosłych z Małoletnimi:** Zasady bezpiecznej relacji personelu z małoletnimi znajdują się w załączniku nr 3 do niniejszej Standardów.
- 2) **Zasady Bezpiecznej Relacji Między Małoletnimi:** Zasady bezpiecznych relacji między małoletnimi są opisane w załączniku nr 4 do Standardów.

§9.

Pracownicy i małoletni znają i stosują zasady bezpiecznych relacji opisane w załączniku nr 3 i 4 do niniejszej Standardów.

Rozdział 4

Zasady bezpiecznej rekrutacji pracowników

§ 10. Rekrutacja Pracowników

- 1) Rekrutacja pracowników w JSO jest prowadzona zgodnie z obowiązującymi przepisami, takimi jak Karta Nauczyciela, ustawa o pracownikach

samorządowych, Kodeks pracy, a także ustawa o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich.

§11. Zapewnienie kwalifikacji pracowników

- 1) JSO dba o to, aby wszyscy zatrudnieni, w tym osoby na umowę zlecenie, wolontariusze i praktykanci, mieli odpowiednie kwalifikacje do pracy z małoletnimi, byli dla nich bezpieczni, oraz podzielali wartości JSO wyrażone w naszych Standardach.

§12. Prośba o Referencje

- 1) JSO może poprosić kandydatów o dostarczenie referencji od poprzednich pracodawców.
- 2) Kandydat ma prawo nie udzielić takich informacji, a to nie powinno skutkować odmową zatrudnienia z tego powodu.

§13. Wymagania Przed Zatrudnieniem Nauczyciela

- 1) Przed zatrudnieniem NAUCZYCIELA pracodawca wymaga oświadczenia o pełnej zdolności do czynności prawnych, braku postępowania karnego w sprawie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przewinienie dyscyplinarne oraz informacji z Krajowego Rejestru Karnego potwierdzającego niekaralność.
- 2) Nauczyciel nie musi przedstawiać informacji o niekaralności, jeśli jest ponownie zatrudniony w tej samej szkole w ciągu 3 miesięcy od poprzedniego zakończenia stosunku pracy.

§14. Zatrudnienie Osób Niebędących Nauczycielami

- 1) Przy zatrudnianiu OSÓB NIEBĘDĄCYCH NAUCZYCIELAMI pracodawca wymaga oświadczenia o pełnej zdolności do czynności prawnych, braku postępowania karnego w sprawie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przewinienie dyscyplinarne oraz informacji z Krajowego Rejestru Karnego potwierdzającego niekaralność.

§15. Przed Zatrudnieniem Pracownika Na Stanowisku Niepedagogicznym

- 1) Przed zatrudnieniem PRACOWNIKA NA STANOWISKU NIEPEDAGOGICZNYM pracodawca wymaga oświadczenia o pełnej zdolności do czynności prawnych, a także dodatkowo, w przypadku stanowisk urzędniczych, informacji o niekaralności i prowadzeniu działalności gospodarczej.

§16. Sprawdzenie w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym

- 1) Przed zatrudnieniem pracownika lub nawiązaniem z osobą innej formy współpracy skutkującej działaniem na terenie JSO, dyrektor jest zobowiązany sprawdzić tę osobę w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym [także w rejestrze z dostępem

ograniczonym i Rejestrze Państwowej Komisji]. Potrzebne są do tego dane takie jak imię, nazwisko, data urodzenia, pesel, nazwisko rodowe, imię ojca i imię matki.

§17. Dodatkowe Wymagania Przed Zatrudnieniem/Nawiązaniem Współpracy

- 1) Przed zatrudnieniem pracownika oraz nawiązaniem współpracy z inną osobą fizyczną lub prawną na terenie JSO pracodawca wymaga:
 - a. dostarczenia informacji z Krajowego Rejestru Karnego;
 - b. oświadczenia o państwach zamieszkania innych niż Rzeczpospolita Polska w ciągu ostatnich 20 lat, a także, jeżeli dotyczy, informacji z rejestru karnego z innych państw;
 - c. obywatele innych państw, a także osoby zamieszkujące w innych krajach niż Rzeczpospolita Polska w ciągu ostatnich 20 lat muszą dostarczyć informację z rejestru karnego danego kraju.
- 2) Jeżeli prawo państwa, z którego ma być przedłożona informacja o niekaralności nie przewiduje wydawania takiej informacji lub nie prowadzi rejestru karnego, wówczas osoba składa pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia oświadczenie o tym fakcie wraz z oświadczeniem, że nie była prawomocnie skazana w tym państwie za czyny zabronione odpowiadające przestępstwom określonym w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego (przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, handlu ludźmi, znęcania się), w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego (handlu ludźmi, znęcania się) oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii oraz nie wydano wobec niej innego orzeczenia, w którym stwierdzono iż dopuściła się takich czynów zabronionych, oraz że nie ma obowiązku wynikającego z orzeczenia sądu, innego uprawnionego organu lub ustawy, stosowania się do zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi.
- 3) W treści oświadczeń składanych pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia składa się oświadczenie składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: "Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia". Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Rozdział 5

Procedury interwencji oraz osoby odpowiedzialne – zasady ogólne

§ 18. Podejrzenie krzywdzenia małoletniego

- 1) Podejrzewane krzywdzenie małoletnich może przybierać różne formy, mieć skutki o różnym poziomie i obejmować różne sytuacje incydentalne lub powtarzające się w czasie. W Standardach klasyfikujemy podejrzenia krzywdzenia małoletnich jako podejrzenia:
 - a. przestępstwa przeciwko małoletniemu (na przykład wykorzystanie seksualne, nękanie, znęcanie się, pobicie),
 - b. Innych form krzywdzenia małoletniego, które nie są przestępstwem, takie jak krzyki, kary fizyczne, poniżanie, dyskryminacja, itp.
 - c. Zaniedbanie podstawowych potrzeb życiowych małoletniego (na przykład związanych z jedzeniem, higieną czy zdrowiem a także potrzeb emocjonalnych).
- 2) Zatajenie posiadanych informacji o krzywdzeniu małoletniego lub podejrzeniu krzywdzenia małoletniego jest uznawane za formę krzywdzenia ze strony osoby zatajającej. Za zatajenie rozumie się również brak reakcji na zgłoszenie podjęte bezpośrednio od osoby małoletniej.

§ 19. Podstawowe zasady postępowania

- 1) W przypadku podejrzenia krzywdzenia małoletniego interweniuje uwzględniając status osoby sprawczej (w tym: personel, nauczyciel, rodzice, inne osoby dorosłe, inny małoletni) oraz charakter krzywdzenia (jego powtarzalność, czas trwania oraz ciężar skutków).
- 2) Nieodłącznym elementem podjętej interwencji jest postępowanie profilaktyczne poprzedzające sformułowanie podejrzenia opisane w § 6.
- 3) W JSO mamy **Osobę Godną Zaufania**, do której małoletni mogą zgłaszać naruszenie własnych dóbr (krzywdy) oraz która zbiera informacje o incydentach naruszenia dobra małoletnich, czynnikach ryzyka i symptomach krzywdzenia.
- 4) Jeśli rodzice zgłosili krzywdzenie, **wychowawca lub Osoba Godna Zaufania** wzywa ich na spotkanie wyjaśniające i sporządza notatkę z tego spotkania.
- 5) W JSO każda osoba z personelu jest gotowa być dla małoletniego **Osobą Zaufania**, czyli przyjąć bezpośrednio od małoletniego zgłoszenie w dogodnej dla niego formie.
- 6) Małoletni zgłaszający podejrzenie krzywdzenia innego małoletniego lub swoje jest obejmowany szczególną ochroną.

§ 20. Postępowanie podstawowe w przypadku podejrzenia krzywdzenia:

- 1) Osoba z personelu po sformułowaniu podejrzenia krzywdzenia małoletniego tworzy NOTATKĘ SŁUŻBOWĄ i przekazuje informację **Osobie Godnej Zaufania**.
- 2) Osoba z Personelu, który podejmuje informację bezpośrednio od małoletniego o naruszeniu jego dóbr (krzywdzie) staje się Osobą Zaufania.
- 3) Osoba Zaufania informuje małoletni, że zajmie się jego zgłoszeniem i upewnia się, że sporządzona i przekazywana dalej **notatka służbowa** zawiera wszystkie informacje uzyskane od małoletniego wraz z kontekstem ich uzyskania oraz dodatkowymi wyjaśnieniami.
- 4) Osoba Godna Zaufania zakłada **kartę interwencji** (Załącznik nr 5 do Standardów).

§ 21. Plan Pomocy małoletniemu

- 1) Po wstępnym wyjaśnieniu podejrzenia krzywdzenia **Osoba Godna Zaufania** wzywa rodziców i informuje ich o podejrzeniu krzywdzenia, co stanowi pierwszy krok w tworzeniu **plan pomocy** małoletniemu.
- 2) Osoba Godna Zaufania tworząc **plan pomocy** współpracuje z osobami zaufania i innymi pracownikami JSO.
- 3) **Plan pomocy** małoletniemu obejmuje:
 - a. Działania JSO dla zapewnienia bezpieczeństwa małoletniemu, w tym zgłoszenie podejrzenia krzywdzenia jako pierwszy krok planu.
 - b. Rozpoznanie potrzeb małoletniego w związku z zaistniałą sytuacją,
 - c. Formy wsparcia oferowane małoletniemu przez JSO wraz z osobami mającymi je realizować,
 - d. Propozycje skierowania małoletniego do specjalistycznej pomocy, w tym zewnętrznej.
- 4) **Osoba Godna Zaufania** wraz z pracownikami współpracującymi monitoruje realizację planu, informując dyrektora i rodziców.

§ 22. Zespół Interwencyjny

- 1) W przypadkach bardziej skomplikowanych, dotyczących krzywdzenia małoletniego, dyrektor powołuje **zespół interwencyjny**, który sporządza **Plan Pomocy** małoletniemu opisany w § 21.
- 2) W skład zespołu wchodzi przynajmniej **Osoba Godna Zaufania** oraz **Osoba Zaufania** oraz inni pracownicy wskazani przez dyrektora, zgodnie z zaistniałą potrzebą.

- 3) Zespół bazuje na informacjach **Osoby Godnej Zaufania** i innych jego członków, sporządzając plan.
- 4) Jeśli rodzice zgłosili krzywdzenie, zespół wzywa ich na spotkanie wyjaśniające.
- 5) Zespół może zaproponować zdiagnozowanie sytuacji w zewnętrznej, bezstronnej instytucji.

§ 23. Brak Potwierdzenia Podejrzenia: Jeśli podejrzenie zostało wykluczone rodzice są informowani o zaistniałej sytuacji na piśmie.

§ 24. Obowiązek natychmiastowego działania w sytuacji podejrzenia krzywdzenia dotkliwego w skutkach

- 1) Jeśli małoletni jest zagrożony krzywdzeniem dotkliwym w skutkach, w szczególności przemocą z uszczerbkiem na zdrowiu, wykorzystaniem seksualnym lub zagrożone jest jego życie, niezwłocznie powinno się wezwać odpowiednie służby (np. policję, pogotowie ratunkowe pod numerem alarmowym 112, 997 lub 998).
- 2) Pracownik, który pierwszy zauważył zagrożenie, niezwłocznie, w tym z pomocą innych osób z personelu dokonuje poinformowania rodziców małoletniego oraz służb i wypełnia **kartę interwencji**.
- 3) Jeśli po wstępnym wyjaśnieniu podejrzewa się popełnienie przestępstwa (również o innym charakterze niż wymienione w ust. 1), dyrektor składa zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa do policji lub prokuratury oraz wszczyna procedury „Niebieskiej Karty”.
- 4) Dokładne informacje wraz z uzasadnieniem wezwania służb oraz zaangażowania instytucji są rejestrowane na **karcie interwencji**.
- 5) Dalsze postępowanie zależy od kompetentnych instytucji.

§ 25. Dokumentacja i Tajemnica

- 1) W trakcie i po interwencji **Osoba Godna Zaufania** lub **Zespół Interwencyjny** uzupełnia **kartę interwencji** (Załącznik nr 5 do Standardów).
- 2) Wszyscy pracownicy i osoby z informacjami o krzywdzeniu zobowiązani są do zachowania tajemnicy względem osób trzecich (w tym personelu nieangażowanego w sprawę na żadnym jej etapie).
- 3) Do kart interwencji oraz dokumentów z tym związanych mają dostęp jedynie upoważnione przez dyrektora osoby wymienione enumeratywnie.

Rozdział 6

Procedura postępowania w przypadku krzywdzenia małoletniego przez pracownika JSO lub inną osobę dorosłą

§ 26. Podejrzenie Krzywdzenia przez osobę z personelu JSO

- 1) Jeśli pracownik JSO podejrzewa, że małoletni jest krzywdzony (w tym na podstawie zgłoszenia rodziców lub małoletniego), przygotowuje **notatkę służbową**, którą przekazuje **dyrektorowi** za pośrednictwem **Osoby Godnej Zaufania**. Wzór notatki jest w załączniku nr 6 do Standardów.
- 2) Jeżeli zgłoszenie podejrzenia dotyczy **Osoby Godnej Zaufania** przekazanie informacji, o którym mowa w pkt. 1. kieruje się bezpośrednio do dyrektora.
- 3) Jeżeli zgłoszenie podejrzenia dotyczy dyrektora przekazanie informacji o którym mowa w pkt. 1. odbywa się w trybie rozpatrywania skarg i wniosków do właściwego organu.
- 4) Wyjaśnienia w sprawie zgłaszanej prowadzi **Osoba Godna Zaufania** przy wsparciu Osoby Zaufania za wiedzą i zgodą dyrektora lub dyrektor osobiście za wyłączeniem sytuacji opisanej w pkt. 3., gdy jest ono prowadzone przez właściwy organ.

§ 27. Działania w przypadku Krzywdzenia przez osobę z personelu

- 1) Jeżeli osoba z personelu JSO jest podejrzewana o krzywdzenie małoletniego lub małoletnich, dyrektor podejmuje samodzielnie lub przy wsparciu Osoby Godnej Zaufania, adekwatne do sytuacji kroki:
 - a. Natychmiast odsuwa osobę z personelu od wykonywania czynności z małoletnimi do czasu wyjaśnienia sprawy.
 - b. Podejmuje czynności wyjaśniające, w tym przynajmniej rozmawia z małoletnim i innymi z szacunkiem, starając się zrozumieć sytuację.
 - c. Przeprowadza dyscyplinującą rozmowę z osobą z personelu, przedstawiając możliwe konsekwencje łamania Standardów.
- 2) Następnie dyrektor ocenia czy konieczne jest i postępuje adekwatnie z przepisami w zakresie:
 - a. podjęcia działań dyscyplinarnych wobec pracownika wynikających np. z Karty Nauczyciela lub Kodeksu Pracy.
 - b. Zgłoszenia, do policji lub prokuratury, jeżeli podejrzenie nosi znamiona uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, korzystając z wzoru w załączniku nr 7.

Dalsze postępowanie zależy od kompetentnych instytucji i służb.

- 3) Osoba Godna Zaufania podejmuje, adekwatne do sytuacji kroki:
 - a. Rozmawia z małoletnim i innymi, szanując ich godność.
 - b. Tworzy Plan Pomocy Małoletniemu samodzielnie lub wspólnie z innymi pracownikami.
 - c. Rozmawia z rodzicami, przedstawiając Plan Pomocy małoletniemu.
 - d. Współpracuje z rodzicami i innymi nauczycielami w realizacji planu.

§ 28. Działania w przypadku Krzywdzenia Ze Strony Osoby Dorosłej Niebędącej Personelem i Rodzicem

- 1) Dyrektor ocenia czy zasadne jest sformułowanie podejrzenia popełnienia przestępstwa i gdy ma to miejsce zgłasza je do policji lub prokuratury, korzystając z wzoru w załączniku nr 7.
- 2) Osoba Godna Zaufania podejmuje, adekwatne do sytuacji kroki:
 - a. Rozmawia z małoletnim i innymi, szanując ich godność.
 - b. Tworzy Plan Pomocy Małoletniemu samodzielnie lub wspólnie z innymi pracownikami.
 - c. Rozmawia z rodzicami, przedstawiając Plan Pomocy małoletniemu.
 - d. Współpracuje z rodzicami i innymi nauczycielami w realizacji planu.

Rozdział 7

Procedura postępowania w przypadku krzywdzenia małoletniego przez rodzica lub osobę najbliższą

§ 32. Podejrzenie Krzywdzenia przez Rodziców

- 1) Jeśli pracownik JSO podejrzewa, że małoletni jest krzywdzony przez rodziców, tworzy Notatkę Służbową którą przekazuje dyrektorowi za pośrednictwem Osoby Godnej Zaufania. Wzór notatki jest w załączniku nr 6 do Standardów.
- 2) Jeśli zgłoszenie krzywdzenia pochodzi od małoletniego, pracownik JSO wysłuchuje go, zapisując notatkę służbową (zał. nr 1) i informując o tym Osobę Godną Zaufania zgodnie z trybem wskazanym w punkcie 1.

§ 33. Działania w przypadku krzywdzenia ze strony osób najbliższych

- 1) Jeśli rodzice są podejrzani o krzywdzenie małoletniego, prowadzi się z nimi czynności profilaktyczne opisane w § 6.
- 2) Po wyczerpaniu czynności opisanych w § 6 lub w sytuacji, gdy o krzywdzenie jest podejrzana inna niż rodzic osoba spokrewniona lub najbliższa, tj. po sformułowaniu podejrzenia krzywdzenia, dyrektor samodzielnie lub wspólnie z Osobą Godną Zaufania lub z zespołem interwencyjnym podejmuje, następujące i adekwatne do sytuacji działania:
 - a. Niezwłocznie zabezpiecza dobro małoletniego w ramach posiadanych środków i możliwości od wykonywania czynności z małoletnimi do czasu wyjaśnienia sprawy.
 - b. Podejmuje się czynności wyjaśniające, w tym przynajmniej rozmawia z małoletnim i innym członkiem rodziny nie podejrzanym o krzywdzenie małoletniego okazując rozmówcom szacunek i starając się zrozumieć sytuację.
- 3) Następnie dyrektor po konsultacji z pracownikami zaangażowanymi w sprawę, ocenia konieczność dalszych działań i postępuje samodzielnie lub z pomocą Osoby Godnej Zaufania, adekwatnie z przepisami prawa, przynajmniej jedną z poniższych ścieżek:
 - a. Przeprowadza dyscyplinującą rozmowę z rodzicami, przedstawiając możliwe konsekwencje łamania Standardów odnoszących ich współpracę w rozmowie i podejmowaniu działań naprawczych;
 - b. Zgłasza zaniedbanie lub przemoc ze strony rodziców, które kieruje się do lokalnego ośrodka pomocy społecznej z adnotacją o potrzebie pomocy rodzinie lub poprzez wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty”.
 - c. Zgłasza wniosek do sądu rodzinnego o wgląd w sytuację rodziny szczególnie w sytuacji zagrożenia dobra małoletniego.
 - d. Zgłasza podejrzenie popełnienia przestępstwa do prokuratury lub na policję, szczególnie dopilnowując tego obowiązku w przypadku przestępstw ściganych z urzędu.
- 4) Dalsze postępowanie zależy od kompetentnych instytucji i służb.

§ 34. Diagnoza Sytuacji i Plan Pomocy małoletniemu

- 1) Osoba Godna Zaufania podejmuje, adekwatne do sytuacji kroki:
 - a. Rozmawia z małoletnim i innymi, szanując ich godność.
 - b. Tworzy Plan Pomocy Małoletniemu samodzielnie lub wspólnie z innymi pracownikami.
 - c. Informuje rodziców oraz opiekunów małoletniego nie będących sprawcami krzywdzenia o działaniach podejmowanych.

- d. Współpracuje z opiekunami i innymi nauczycielami w realizacji planu.
- 2) W przypadku jednorazowej przemocy fizycznej lub psychicznej, gdy rodzice nie współpracują, dyrektor składa wniosek do sądu rodzinnego (zał. nr 7).
- 3) Osoba Godna Zaufania informuje dyrektora o swoich działaniach, monitorując sytuację małoletniego i organizując wsparcie.

Rozdział 8

Procedura postępowania w przypadku krzywdzenia małoletniego przez rówieśników

§ 35. Krzywdzenie małoletniego przez innych małoletnich w PLACÓWCE

- 1) Jeśli pracownik podejrzewa, że małoletni jest krzywdzony przez innych małoletnich na terenie JSO, przygotowuje **notatkę służbową** i przekazać informację **wychowawcy**. Wzór notatki jest w załączniku nr 6 do Standardów.
- 2) Jeśli zgłoszenie pochodzi od małoletniego, pracownik JSO wysłuchuje go bez obecności innych osób małoletnich, sporządzić notatkę służbową (zał. nr 1) i powiadomić **wychowawcę**.
- 3) Wychowawca informuje **Osobę Godną Zaufania**, a w ich obecności przeprowadza rozmowę wyjaśniającą z osobą poszkodowaną i uczniami podejrzanymi.
- 4) Osoba godna zaufania wraz z wychowawcą opracowuje **plan pomocy małoletniego**, oddzielnie dla sprawcy/ów i poszkodowanego.
- 5) Wychowawca monitoruje sytuację małoletniego we współpracy z osobą godną zaufania i rodzicami/opiekunami.

§ 36. Rozmowy w Sprawie Krzywdzenia w PLACÓWCE

- 1) W przypadku podejrzenia krzywdzenia małoletniego przez innych małoletnich na terenie JSO (np. na zajęciach), należy przeprowadzić osobno rozmowę wyjaśniającą z małoletnim podejrzanym i jego rodzicami, a także rozmowę z małoletnim krzywdzonym i jego rodzicami. Ustalenia są spisywane na KARCIE INTERWENCJI (zał. nr 5). Oddzielne karty są dla małoletniego krzywdzącego i krzywdzonego.
- 2) W trakcie rozmów należy upewnić się, że małoletni podejrzewany o krzywdzenie sam nie jest krzywdzony przez inne osoby. W przypadku potwierdzenia, należy zastosować odpowiednie procedury zawarte w Standardach.
- 3) Rozmowa wspólna może odbyć się jako jeden z punktów Planów pomocy małoletnim po zaakceptowaniu takiego rozwiązania przez wszystkie zainteresowane strony.

§ 37. Jednorazowa krzywda spowodowana przez małoletniego w JSO

- 1) Jeśli małoletni doświadcza jednorazowej i jednocześnie dotkliwej krzywdy, w szczególności o charakterze przemocy fizycznej, psychicznej lub seksualnej, dyrektor składa wnioski do sądu rodzinnego o wszczęcie postępowania w sprawie o demoralizację (w przypadku, gdy sprawcą jest małoletni w wieku co najmniej 10 lat).
- 2) W przypadku sytuacji jednorazowej krzywdy, w tym dotkliwej, gdy sprawcą jest osoba poniżej 10 roku życia stosuje się postępowanie wskazane w § 6. traktując ten incydent jako symptom krzywdzenia małoletniego sprawcy.

§ 38. Plan Pomocy

- 1) We współpracy z rodzicami małoletniego opracowuje się **plan pomocy**.
- 2) W planie pomocy dla małoletniego podejrzanego należy uwzględnić działania nakierowane na zmianę jego niepożądanych i problemowych zachowań.

§ 39. Krzywdzenie poza JSO.

- 1) Jeśli małoletni krzywdzący nie uczęszcza do JSO, również gdy krzywda nastąpiła poza terenem JSO, organizuje się rozmowy z małoletnim krzywdzonym, ewentualnymi innymi świadkami i rodzicami małoletniego krzywdzonego informując o dostępnych formach wsparcia.
- 2) W uzasadnionych przypadkach dyrektor podejmuje dalsze kroki prawne opisane w **Standardach**.

§ 40. Małoletni podejrzany o Przestępstwo

- 1) Jeśli małoletni podejrzan o krzywdzenie ma 13-17 lat i jego zachowanie jest czynem karalnym, należy poinformować sąd rodzinny o możliwości popełnienia czynu karalnego przez nieletniego.

§ 41. Małoletni podejrzan o Przestępstwo po 17 roku życia

- 1) Jeśli małoletni podejrzan o krzywdzenie ma powyżej 17 lat i jego zachowanie stanowi przestępstwo, należy poinformować miejscową jednostkę prokuratury o możliwości popełnienia przestępstwa przez nieletniego.

Rozdział 9

Zasady ochrony wizerunku małoletniego

§ 42. Ochrona Danych Osobowych małoletnich w Placówce

- 1) JSO dba o to, aby chronić dane osobowe małoletni zgodnie z prawem. W kwestiach związanych z wizerunkiem małoletni, JSO postępuje odpowiedzialnie i ostrożnie, dbając o to, jak są utrwalane, przetwarzane, używane i publikowane zdjęcia małoletni.
- 2) Szanując prawo małoletniego do prywatności i ochrony swoich rzeczy osobistych, JSO gwarantuje ochronę wizerunku każdego małoletniego.
- 3) Zasady dotyczące ochrony wizerunku małoletniego w Placówce są szczegółowo uregulowane w **Załączniku nr 9** do niniejszej Standardów.

Rozdział 10

Zasady dostępu małoletnich do Internetu oraz ochrony przed szkodliwymi treściami

§ 46. Bezpieczeństwo małoletnich w Internecie

- 1) JSO, dostarczając małoletnim dostęp do Internetu, musi podjąć środki ostrożności, aby zabezpieczyć je przed treściami, które mogą być szkodliwe dla ich właściwego rozwoju. JSO jest odpowiedzialna za monitorowanie sieci w celu identyfikacji potencjalnych nadużyć, a także za korzystanie z oprogramowania zabezpieczającego zgodnego z obowiązującymi standardami bezpieczeństwa.

§ 47. Dostęp małoletnich do Internetu w Placówce

- 1) Małoletni mają dostęp do Internetu:
 - a. podczas zajęć - pod nadzorem nauczyciela;
 - b. na dedykowanych komputerach na terenie JSO (dostęp otwarty);
 - c. poprzez sieć wifi JSO - po wprowadzeniu hasła.

§ 48. Zasady Bezpiecznego Korzystania z Internetu

- 1) W przypadku dostępu pod nadzorem nauczyciela, ten jest zobowiązany informować małoletnich o zasadach bezpiecznego korzystania z Internetu.
- 2) Pracownik JSO czuwa nad bezpieczeństwem korzystania z Internetu przez małoletni podczas lekcji.

§ 49. Bezpieczeństwo Sieci Komputerowej

- 1) Dyrektor jest odpowiedzialny za bezpieczeństwo sieci komputerowej w JSO.

- 2) Dyrektor organizuje z pomocą pracowników regularne zajęcia w przyjętej formie, dla małoletnich, dotyczące bezpiecznego korzystania z Internetu, o ile to możliwe.

§ 50. Dostęp do Materiałów Edukacyjnych

- 1) JSO zapewnia stały dostęp do edukacyjnych materiałów dotyczących bezpiecznego korzystania z Internetu przy komputerach z dostępem otwartym.

§ 51. Zabezpieczanie Sieci Internetowej

- 1) Osoba odpowiedzialna za Internet dba o zabezpieczenie sieci przed niebezpiecznymi treściami poprzez instalowanie i aktualizowanie stosownego oprogramowania.
- 2) Oprogramowanie jest aktualizowane przynajmniej raz w miesiącu.
- 3) Osoba odpowiedzialna sprawdza, czy na komputerach z dostępem otwartym nie znajdują się niebezpieczne treści przynajmniej raz w miesiącu.

§ 52. Reakcja na Niebezpieczne Treści

- 1) W przypadku wykrycia niebezpiecznych treści, osoba odpowiedzialna informuje Dyrektora, który organizuje rozmowę małoletniego z Osobą Godną Zaufania informując o tym jednocześnie rodziców.
- 2) Osoba Godna Zaufania rozmawia z małoletnim na temat bezpieczeństwa w Internecie.
- 3) Jeżeli podczas rozmowy ujawni się, że małoletni jest krzywdzony, podejmuje się działania opisane w Standardach.

Rozdział 11

Monitoring stosowania Standardów

§ 53. Odpowiedzialność za Standardy Ochrony Małoletnich:

- 1) dyrektor jako organ zarządzający jest odpowiedzialny przynajmniej za:
 - a. Wdrażanie standardów, w tym określenie sposobu w jaki to ma być realizowane.
 - b. Nadzór nad wdrażaniem i realizowaniem standardów.
- 2) **Osoba odpowiedzialna za Standardy**, wyznaczona przez dyrektora, która odpowiada:

- a. za przygotowanie pracowników do przestrzegania Standardów poprzez organizację wewnętrznych szkoleń, w których pracownicy uczestniczą i potwierdzają swój udział; w tym dla nowych pracowników.
 - b. za monitorowanie realizacji Standardów; w tym ewentualne badania ankietowe lub inne formy zbierania danych (minimum raz na 12 miesięcy wśród pracowników, rodziców i małoletnich JSO).
 - c. za przygotowanie sprawozdanie z monitoringu obejmującego przebieg realizacji działań wypisanych w a) i b).
- 3) **Osoba Godna Zaufania** odpowiada za monitorowanie spraw zgłoszonych i podejmowanych w ich ramach reakcji oraz działań, w tym poprzez **Prowadzenie Rejestru Zgłoszeń na podstawie Kart Interwencji**.
- 4) Cała społeczność JSO jest odpowiedzialna za przestrzeganie standardów oraz ewentualne proponowanie zmian do nich.

§ 54. Konsultacje w Ramach Monitoringu

- 1) W trakcie monitoringu standardów ochrony małoletnich dyrektor, **Osoba Odpowiedzialna Za standardy** oraz **Osoba Godna Zaufania** konsultują się z rodzicami i małoletnimi podczas spotkań.
- 2) Zmiany w standardach wprowadza dyrektor po dalszych konsultacjach z wszystkimi organami JSO informując o nich pracowników, małoletnich i rodziców.

Rozdział 12

Przepisy końcowe

§ 55. Wprowadzenie Standardów

- 1) Standardy zaczynają obowiązywać od **1.09.2024**
- 2) Informacja o standardach i ich obowiązywaniu jest upowszechniana w JSO w sposób dostępny dla personelu, małoletnich i ich rodziców, poprzez określone kanały komunikacji na przykład poprzez wywieszenie na tablicy ogłoszeń dla pracowników, przesłanie tekstu drogą elektroniczną (do kont pracowników i rodziców w dzienniku elektronicznym lub służbowej poczcie e-mail, jeśli chodzi o pracowników), a także poprzez umieszczenie na stronie internetowej oraz na ogólnodostępnej tablicy ogłoszeń w formie skróconej, dostosowanej dla małoletnich.

- 3) Zasady zawarte w **Standardach** obowiązują wszystkich pracowników JSO, włącznie z wolontariuszami, stażystami, praktykantami i innymi osobami, które mają kontakt z małoletnimi w JSO, a swoje zrozumienie treści potwierdzają własnoręcznym podpisem.
- 4) Każdy pracownik jest zobowiązany przeczytać **Standardy** i ich przestrzegać co potwierdzone jest pisemnym oświadczeniem.
- 5) Każdy członek personelu musi wyrazić w formie oświadczenia gotowość do bycia **Osobą Zaufania** i podjęcia odpowiednich działań w przypadku pobrania zgłoszenia krzywdzenia bezpośrednio od małoletniego.

Załącznik nr 1

CZYNNIKI RYZYKA KRZYWDZENIA MAŁOLETNIEGO

Za czynniki ryzyka rozumie się takie wskaźniki (sytuacje, wydarzenia, cechy podmiotowe małoletniego, innych osób lub środowiska oraz inne zjawiska), które identyfikuje się jako zwiększające ryzyko krzywdzenia małoletniego.

Choć małoletni nigdy nie jest winny doświadczanej krzywdy, uznaje się, że niektóre jego cechy, związane np. ze stanem zdrowia, poziomem rozwoju, funkcjonowaniem czy pozycją w rodzinie, mogą narażać je na doświadczanie krzywdzenia w relacji z innymi (rodziną, rówieśnikami, innymi dorosłymi) lub zwiększać ryzyko doznania takiej krzywdy.

Wiele z czynników ryzyka krzywdzenia związane jest z osobami najbliższymi. Przy identyfikacji ryzyka warto się powstrzymywać od oceny moralnej i przypisywania odpowiedzialności rodzicom. Zdecydowana większość dorosłych, którzy mają pod opieką swoje dzieci jest świadoma problemów i robi co w ich mocy by ochronić dzieci przed ich skutkami.

Czynniki ryzyka występujące w sytuacji małoletniego powinny wskazywać nam, że warto zwrócić na niego szczególną i stałą uwagę. Warto monitorować w sposób stały jego funkcjonowanie pod kątem jego dobrostanu i czy nie jest ono zakłócanie przez krzywdzenie.

Wyodrębnić można co najmniej **trzy ważne grupy czynników ryzyka**, które mogą wskazywać na ryzyko pojawienia się krzywdzenia. Lista tych czynników nie jest pełna i nie wyczerpuje czynników ryzyka wszystkimi formami krzywdzenia.

Przy opracowywaniu listy czynników ryzyka krzywdzenia warto korzystać ze źródeł zweryfikowanych - profesjonalnych, pochodzących od zaufanych instytucji i sprawdzonych.

I. CZYNNIKI ZWIĄZANE Z MAŁOLETNIM

Czynniki ryzyka	Opis
• przedwczesny poród, • poród bez pomocy medycznej, • niska waga urodzeniowa, • poród z ciąży bliźniaczej lub mnogiej,	Początek życia małego, okoliczności jego narodzin, takie jak: przedwczesny poród, poród bez pomocy medycznej, niska waga urodzeniowa, narodziny z ciąży mnogiej oraz krótka przerwa pomiędzy kolejnymi porodami, mogą być czynnikami ryzyka krzywdzenia.

• krótkie przerwy pomiędzy kolejnymi porodami	Wszystkie te sytuacje stanowią ogromne obciążenie psychiczne i fizyczne dla rodziców i wpływają na dalszy rozwój dziecka.
• długotrwały płacz	Nadmierna płaczliwość małego z kolei budzi bezradność, poczucie winy rodzica; stany te mogą zamienić się w złość, bezsilność, a w konsekwencji wywołać agresję wobec małego czy jego odrzucenie.
• wiek małego	Czynnikiem ryzyka krzywdzenia może być także określony wiek małego. W rozwoju małego występują tzw. okresy krytyczne, w których jest większe prawdopodobieństwo pojawienia się pewnych rodzajów krzywdzenia. Najmłodsze małe (do 3 r.ż.) są bardziej zależne od opiekunów i spędzają z nimi więcej czasu. Małe w tym wieku mają mniejszą zdolność dostosowania się do oczekiwań dorosłych, a także słabiej panują nad emocjami. To sprawia, że ryzyko doznawania przez nie krzywdy fizycznej i psychicznej jest większe. Badania wskazują także, że w okresie od osiągnięcia 8 r.ż. przez cały czas dojrzewania małe jest bardziej narażone na ryzyko wykorzystywania seksualnego.

• przewlekłe choroby, • niepełnosprawność intelektualna, • niepełnosprawność ruchowa	Okolicznością zwiększającą prawdopodobieństwo krzywdzenia jest niepełnosprawność intelektualna małoletniego, mocno powiązana z ryzykiem wystąpienia krzywdzenia fizycznego oraz wykorzystania seksualnego. Również przewlekłe choroby somatyczne oraz niepełnosprawność ruchowa skutkują dużą, a także trwałą zmianą życia dziecka powodując jego większą zależność od innych. Bez odpowiedniego wsparcia małoletni i jego rodzina są istotnie bardziej narażeni na wystąpienie trudnych sytuacji i frustracji. Mechanizmy te mogą prowadzić do krzywdzenia, mogącego przybrać formę jawnego odrzucenia małoletniego, biernego zaniedbywania lub nawet czynnych form przemocy, związanych z rozładowywaniem frustracji. W sytuacji niepełnosprawności lub choroby małoletniego może dojść również do przemocy psychicznej, która niekiedy wynika ze stawiania małoletniemu wymagań, jakim nie jest ono w stanie sprostać.
--	--

• choroby psychiczne	Kolejnym czynnikiem ryzyka są choroby psychiczne małoletniego. Wystąpienie u małoletniego zaburzeń psychicznych wiąże się z wysokim poziomem stresu i lęku w rodzinie. Łatwo wtedy o eskalację trudnych zachowań pozostałych domowników, np. agresji i przemocy – zarówno fizycznej, jak i słownej.
--	--

II. CZYNNIKI RODZINNE, (czyli cechy charakteryzujące funkcjonowanie rodziny oraz cechy poszczególnych jej członków).

Czynniki ryzyka	Opis
Nieobecność rodziców.	Ryzyko wystąpienia krzywdzenia małoletniego wiąże się z jego opuszczeniem przez jedno lub oboje rodziców. Nieobecność rodziców – fizyczna bądź psychiczna – jest czynnikiem ryzyka krzywdzenia małoletnich, bez względu na ich wiek. Czynnikiem ten zwiększa prawdopodobieństwo zaniedbania fizycznego i emocjonalnego. Konsekwencją tego jest szukanie przez małoletnich bliskości i akceptacji u osób obcych, które także mogą być potencjalnymi sprawcami krzywdzenia.
- Autorytarny styl rodzicielstwa - doświadczenie przez rodzica przemocy w dzieciństwie, - kondycja psychiczna rodziców.	Prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy wobec małoletniego związane jest także z tzw. autorytarnym stylem rodzicielstwa, który wynika m.in. z historii życia rodzica, cech jego osobowości oraz kondycji psychicznej. Doświadczenie przez rodzica przemocy w dzieciństwie lub bycie jej świadkiem oraz brak odczuwania bliskości z własnymi rodzicami znacząco zwiększają prawdopodobieństwo powielania podobnych zachowań wobec małoletnich i wejście w rolę sprawcy.
- Uzależnienia, - inne zaburzenia psychiczne rodzica, - konflikty, - kryzysy.	Uzależnienia i inne zaburzenia psychiczne rodzica są przyczyną większego ryzyka doświadczenia przez małoletnich krzywdzenia. Agresji lub innym formom krzywdzenia w rodzinie sprzyjają też konflikty i kryzysy.
- Samotne rodzicielstwo, - obecność niespokrewnionych osób dorosłych w rodzinie.	Do czynników ryzyka krzywdzenia zaliczane jest także samotne rodzicielstwo, będące dla wielu osób sporym wyzwaniem. Ograniczona ilość czasu, który rodzic może poświęcić małoletniemu, jest przyczyną trudności w budowaniu bliskiej relacji z małoletnim. Dodatkowo, niestabilna sytuacja rodzinna: brak
	wsparcia, obecność niespokrewnionych z małoletnim osób, mogą powodować ryzyko wystąpienia odrzucenia i agresji lub nieprawidłowych relacji.
	Istotnym czynnikiem ryzyka jest obecność małoletniego w nieprzygotowanej wychowawczo i merytorycznie

• Rodzina zastępcza, • rodzina adopcyjna.	rodzinie zastępczej czy adopcyjnej. Rodzice przyjmujący małoletni pod swoją opiekę bywają niegotowi do tego, aby radzić sobie z bardzo trudnymi emocjami skrzywdzonego wcześniej małoletniego. Odrzucenie, skrajna przemoc, których małoletni mogło doświadczyć, wpływają na jego zachowanie oraz funkcjonowanie całego systemu rodzinnego. Porzucone małoletni postrzegają siebie jako niegodne miłości, mało ważne i zasługujące na karę. Swoim zachowaniem często prowokują do odrzucenia czy ukarania, by utwierdzić się w przekonaniach. Kary reaktywują wcześniejsze traumy małoletniego i dezorganizują jego zachowanie, względem którego rodzice są bezradni.
--	--

III. CZYNNIKI ZWIĄZANE ZE ŚRODOWISKIEM SPOŁECZNYM:

Czynniki ryzyka	Opis
• izolacja społeczna.	Do tej grupy zalicza się głównie izolację społeczną, rozumianą jako ubogie kontakty małoletniego i jego rodziny z innymi osobami lub grupami oraz zamknięcie na relacje pozarodzinne. Sytuacja taka może sprzyjać rozwojowi przemocy, a także większej kontroli sprawcy nad swoimi ofiarami oraz ograniczać szanse na jej ujawnienie i udzielenie pomocy.
• ubóstwo w najbliższym otoczeniu rodziny.	Ryzyko wystąpienia krzywdzenia małoletni niosą też: ograniczenie możliwości zaspokajania potrzeb materialnych i zdrowotnych, złe warunki mieszkaniowe czy skrajne ubóstwo. Takim sytuacjom często towarzyszy stres rodziców, którzy muszą zapewnić przetrwanie sobie i małoletniemu.

• przemoc i patologia.	Czynnikami ryzyka krzywdzenia małoletniego są także przemoc i patologia społeczna występujące w najbliższym środowisku zamieszkania.
--	--

Załącznik nr 2

SYMPTOMY KRZYWDZENIA MAŁOLETNIEGO

Za symptomy krzywdzenia rozumie się takie wskaźniki (przede wszystkim stany, ale również sytuacje, wydarzenia, cechy podmiotowe małoletniego, innych osób lub środowiska), które identyfikuje się jako możliwe oznaki lub skutki krzywdzenia.

Choć niektóre oznaki lub skutki mogą się wydawać jednoznacznym następstwem krzywdzenia, nie zawsze tak być musi. Pewnym jest, że poważne i silnie wskazujące na krzywdzenie symptomy powinny być niezwłocznie wyjaśniane (przede wszystkim co do kontekstu ich pojawienia się).

Rozważenie możliwości krzywdzenia oznacza, że krzywdzenie stanowi jedno z możliwych wyjaśnień niepokojących. W takiej sytuacji konieczna jest dalsza oceny sytuacji - należy w miarę możliwości wykluczyć inne wyjaśnienia danego symptomu.

Symptomy krzywdzenia małoletnich można podzielić na kilka kategorii, np.:

- § „Symptomy fizyczne”: ślady na ciele małoletniego, siniaki, otarcia, złamania, odparzenia, ślady duszenia.
- § „Symptomy emocjonalne”: trudności w rozumieniu i wyrażaniu emocji, nagła i silna ekspresja emocji, negatywny obraz siebie, silny strach, okazywanie agresji.
- § „Symptomy poznawcze”: spadek wyników w nauce, niewystępujące wcześniej problemy z koncentracją i pamięcią, trudności w rozwiązywaniu problemów.
- § „Symptomy behawioralne”: problemy z podporządkowaniem się regułom, wycofanie, nieufność, agresywne zachowania.
- § „Objawy molestowania seksualnego”: ból, zaburzenia układu pokarmowego i moczowego, reakcje psychiczne, wycofanie, poczucie wstydu.

Ważne jest, aby nauczyciele byli wrażliwi na zmiany w zachowaniu uczniów, obserwowali je uważnie i rejestrowali niepokojące ich symptomy mogące świadczyć o krzywdzeniu małoletnich.

Przy opracowywaniu listy symptomów krzywdzenia warto korzystać ze źródeł zweryfikowanych - profesjonalnych, pochodzących od zaufanych instytucji i sprawdzonych.

Załącznik nr 3

ZASADY BEZPIECZNEJ RELACJI PERSONELU Z MAŁOLETNIM

Naczelną zasadą wszystkich czynności podejmowanych przez personel jest działanie dla dobra małoletniego i w jego najlepszym interesie. Personel traktuje małoletniego z szacunkiem oraz uwzględnia jego godność i potrzeby. Niedopuszczalne jest stosowanie krzywdzenia wobec małoletnich w jakiejkolwiek formie. Personel realizując te cele działa w ramach obowiązującego prawa, przepisów wewnętrznych instytucji oraz swoich kompetencji. Zasady bezpiecznych relacji personelu z małoletnimi obowiązują wszystkich pracowników, stażystów, praktykantów i wolontariuszy.

Znajomość i zaakceptowanie zasad są potwierdzone podpisaniem oświadczenia o zapoznaniu się i akceptacji zasad.

Relacje personelu z dziećmi

Jesteś zobowiązany/a do utrzymywania profesjonalnej relacji z dziećmi i każdorazowego rozważenia, czy Twoja reakcja, komunikat bądź działanie wobec małoletniego są adekwatne do sytuacji, bezpieczne, uzasadnione i sprawiedliwe wobec innych małoletnich. Działaj w sposób otwarty i przejrzysty dla innych, aby zminimalizować ryzyko błędnej interpretacji Twojego zachowania.

Zachowania POZYTYWNE

1. W komunikacji z **małoletnim** zachowuj cierpliwość i szacunek.
2. Słuchaj uważnie **małoletniego** i udzielaj mu odpowiedzi adekwatnych do **wieku i sytuacji**.

3. Zapewnij **małoletnich**, że jeżeli czują się niekomfortowo z jakimś zachowaniem, sytuacją czy słowami mogą o tym powiedzieć Tobie lub wskazanej osobie (zgodnie z wew. Procedurami) i mogą oczekiwać reakcji/pomocy.
4. Doceniaj i szanuj wkład **małoletnich** w podejmowanie działań i traktuj je równo (bez względu na ich płeć, orientację seksualną, sprawność/niepełnosprawność, status społeczny, etniczny, kulturowy, religijny i światopogląd).
5. Nie faworyzuj, a przynajmniej unikaj faworyzowania.
6. Szanuj **prawo małoletniego do prywatności**, a jeżeli musisz odstąpić od tej zasady wyjaśnij to (np. aby chronić małoletniego odstępujesz od zasady poufności) - jeżeli nie wiesz, czy daną informację potraktować jako poufną, skonsultuj to ze wskazanymi osobami.
7. Podejmując decyzje dotyczące **małoletniego** poinformuj go o tym i staraj się brać pod uwagę jego oczekiwania
8. Unikaj zbędnego ryzyka w pracy z **małoletnim** – sprawdzaj czy sprzęt i otoczenie jest bezpieczne
9. Zawsze bądź przygotowany na wyjaśnienie swoich działań wobec małoletnich
10. Zachowaj szczególną ostrożność wobec małoletnich, którzy doświadczyli nadużycia i krzywdzenia, w tym seksualnego, fizycznego bądź zaniedbania. Takie doświadczenia mogą czasem sprawić, że małoletni będzie dążyć do nawiązania nieestosownych bądź nieadekwatnych fizycznych kontaktów z dorosłymi. W takich sytuacjach powinieneś reagować z wyczuciem, jednak stanowczo i pomóc małoletniemu zrozumieć znaczenie osobistych granic.
11. Pamiętaj, że w sytuacjach, które tego wymagają należy podejmować bezpieczny kontakt fizyczny z małoletnim

Istnieją sytuacje, w których fizyczny kontakt z małoletnim jest stosowny i spełnia zasady bezpiecznego kontaktu: jest odpowiedzią na potrzeby małoletniego w danym momencie, uwzględnia wiek małoletniego, etap rozwojowy, płeć, kontekst kulturowy i sytuacyjny. **Kieruj się zawsze swoim profesjonalnym osądem**, słuchając, obserwując reakcję małoletniego, pytając je o zgodę na kontakt fizyczny i zachowując świadomość, że nawet przy Twoich dobrych intencjach taki kontakt może być błędnie zinterpretowany przez małoletniego lub osoby trzecie.

Zatem można w zależności od wieku, sytuacji, innych czynników wykonywać czynności pielęgnacyjne, higieniczne, pomagania małoletniemu w ubieraniu i

rozbieraniu, jedzeniu, myciu, przewijaniu i w korzystaniu z toalety, powstrzymanie małoletniego od zrobienia sobie lub innym krzywdy.

Brak pomocy małoletniemu, który nie może poradzić sobie sam np. z czynnością higieniczną może stanowić naruszenie jego godności. Kontakt fizyczny z małoletnim nigdy nie może być niejawnym bądź ukrywany, wiązać się z jakąkolwiek gratyfikacją ani wynikać z relacji władzy.

Zachowania NEGATYWNE

1. Nie wolno Ci zawstydzać, upokarzać, lekceważyć i obrażać małoletniego (np. publicznie komentować jego wagę, tożsamość płciową, ubiór, światopogląd, rasę, pochodzenie społeczne, narodowość oraz wytykać popełnione błędy. Przykładowo:
 - a. - „jesteś duża, połóż się na materacu z tą małą, drobną itp.”
 - b. - „ale pięknie schudłaś/łeś”
 - c. - „teraz to wszyscy mają depresję”
 - d. - „ci ludzie ze (np. Wschodu), to wszyscy są ...”
 - e. - „ciebie nie pytam, bo ty i tak nigdy nie wiesz”
 - f. - „a w sprawdzianie nie napisałeś/łaś ...”
2. Jeżeli nie jest to przedmiotem merytorycznym podjętych działań, nie poruszaj publicznie kwestii wagi, orientacji seksualnej, ubioru, światopoglądu, rasy, pochodzenia społecznego, narodowości.
3. Nie wolno Ci krzyczeć na małoletniego w sytuacji innej niż wynikająca z bezpieczeństwa jego lub innych małoletnich.
4. Nie wolno Ci bić, szturchać, popychać ani w inny sposób naruszać nietykalności fizycznej małoletniego. Przytrzymanie jest dopuszczalne wyłącznie jeśli jest niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa.
5. Kontakt fizyczny typu dotknięcie dłonią w celu przywrócenia uwagi jest dopuszczalny na podstawie dostosowania wymagań edukacyjnych dla uczniów objętych kształceniem specjalnym na podstawie ipet-u.
6. Nie wolno Ci nawiązywać z małoletnim jakichkolwiek relacji romantycznych, intymnych lub seksualnych (seksualne/nawiązujące do seksu żarty, komentarze, gesty, udostępnianie treści erotycznych lub pornograficznych, bez względu na formę). Wszystkie ryzykowne sytuacje, które obejmują zauroczenie małoletnim przez pracownika lub pracownikiem przez małoletniego, muszą być zgłaszane dyrekcji. Jeśli jesteś ich świadkiem reaguj, ale w taki sposób, by zachować godność osób zainteresowanych.
7. Nie wolno Ci utrzymywać wizerunku małoletniego dla potrzeb prywatnych (filmowanie, nagrywanie głosu, fotografowanie). Dotyczy to także

umożliwienia osobom trzecim utrwalenia wizerunków małoletniego, jeśli dyrekcja nie została o tym poinformowana, nie wyraziła na to zgody i nie uzyskała zgód rodziców/przedstawicieli ustawowych. Nie dotyczy to zdjęć dokumentujących dane wydarzenie, gdy wizerunek małoletniego stanowi jedynie szczegół większej całości takiej jak zgromadzenie, impreza itd. [zgodnie z art. 81ust 2 pkt 2 ustawy Prawo autorskie].

8. Nie wolno Ci **zapraszać małoletnich** do swojego prywatnego domu/mieszkania, samochodu ani **spotykać się** z nimi poza godzinami pracy. Jeśli zachodzi konieczność spotkania z małoletnimi poza godzinami pracy, musisz poinformować o tym dyrekcję, a rodzice i małoletni muszą wyrazić zgodę na taki kontakt.
9. Nie wolno Ci **kontaktować się z małoletnimi przez prywatne kanały komunikacji** i media (prywatny telefon, e-mail, komunikatory, profile w mediach społecznościowych). Jeśli zachodzi taka konieczność, właściwą formą komunikacji z małoletnimi i ich rodzicami poza godzinami pracy są kanały służbowe (e-mail, dziennik elektroniczny, a w przypadku dyrekcji telefon służbowy), ewentualnie formalna grupa w domenie Google, na facebooku/Messengerze/ za zgodą rodzica.
10. Uczeń ani nauczyciel nie ma obowiązku być członkiem grupy nieformalnej i formalna grupa na facebooku/Messengerze/ **pełni funkcję dodatkową** w stosunku do e dziennika.
11. Nie wolno Ci proponować **małoletnim alkoholu, wyrobów tytoniowych ani nielegalnych substancji**, jak również używać ich w ich obecności.
12. Jeżeli będziesz świadkiem jakiegokolwiek z wyżej opisanych zachowań, sytuacji ze strony innych dorosłych lub małoletnich, zawsze poinformuj o tym dyrektora lub postąp zgodnie z procedurą interwencji opisaną w STANDARDACH.
13. Jeżeli utrzymujesz relacje towarzyskie lub rodzinne z rodzicami małoletniego (jeśli małoletni i rodzice są osobami bliskimi wobec pracownika) **zachowuj poufność** wszystkich informacji dotyczących innych małoletni, ich rodziców oraz opiekunów.
14. Nie wolno Ci przyjmować **pieniędzy** ani **prezentów** od małoletnich, ani ich rodziców. Nie dotyczy to okazjonalnych podarków związanych ze świętami w roku szkolnym, np. kwiatów, prezentów składkowych czy drobnych upominków przyjętych tradycyjnie przy tego typu okolicznościach.
15. Nie podejmuj innego niż niezbędny kontakt fizyczny z małoletnim. Istnieją jednak sytuacje, w których fizyczny kontakt z małoletnim może być stosowny i spełnia zasady bezpiecznego kontaktu: jest odpowiedzią na potrzeby małoletniego w danym momencie, uwzględnia wiek małoletniego, etap rozwojowy, płeć, kontekst kulturowy i sytuacyjny. **Kieruj się zawsze**

swoim profesjonalnym osądem, słuchając, obserwując, pytając je o zgodę na kontakt fizyczny i zachowując świadomość, że nawet przy Twoich dobrych intencjach taki kontakt może być błędnie zinterpretowany przez małoletniego lub osoby trzecie.

Zatem można w zależności o wieku, sytuacji, innych czynników wykonywać czynności pielęgnacyjne, higieniczne, pomagania małoletniemu w ubieraniu i rozbieraniu, jedzeniu, myciu, przewijaniu i w korzystaniu z toalety, powstrzymanie małoletniego od zrobienia sobie lub innym krzywdy. Brak pomocy małoletniemu, które nie może poradzić sobie samo np. z czynnością higieniczną może stanowić naruszenie jego godności.

Kontakt fizyczny z małoletnim nigdy nie może być niejawnym bądź ukrywany, wiązać się z jakąkolwiek gratyfikacją ani wynikać z relacji władzy.

16. Nie wolno Ci ujawniać informacji wrażliwych dotyczących małoletniego wobec osób nieuprawnionych, w tym wobec innych małoletnich. Obejmuje to wizerunek małoletniego, informacje o jego/jej sytuacji rodzinnej, ekonomicznej, medycznej, opiekuńczej i prawnej.
17. Nie wolno Ci zachowywać się w obecności małoletnich w sposób niestosowny. Obejmuje to używanie wulgarnych słów, gestów i żartów, czynienie obraźliwych uwag, nawiązywanie w wypowiedziach do aktywności bądź atrakcyjności seksualnej oraz wykorzystywanie wobec małoletniego relacji władzy lub przewagi fizycznej (zastraszanie, przymuszanie, groźby).
18. Nie dotykaj małoletniego, jeśli nie jest to konieczne dla zachowania jego bezpieczeństwa.
19. Nie wolno Ci angażować się w takie aktywności jak łaskotanie, udawane walki z małoletnimi czy brutalne zabawy fizyczne.
20. Podczas wyjazdów i wycieczek niedopuszczalne jest spanie z małoletnim w jednym łóżku lub w jednym pokoju.
21. Jeżeli będziesz **świadkiem jakiegokolwiek z wyżej opisanych zachowań, sytuacji** ze strony innych dorosłych lub małoletnich, zawsze poinformuj o tym dyrektora lub postąp zgodnie z procedurą interwencji opisaną w Standardach (PROCEDURACH WEWNĘTRZNYCH).

BEZPIECZEŃSTWO ONLINE

- 1) Bądź świadom cyfrowych zagrożeń i ryzyka wynikającego z rejestrowania Twojej prywatnej aktywności w sieci przez aplikacje i algorytmy, ale także Twoich własnych działań w Internecie. Dotyczy to

lajkowania określonych stron, korzystania z aplikacji randkowych, na których możesz spotkać uczniów/uczennice, obserwowania określonych osób/stron w mediach społecznościowych i ustawień prywatności kont, z których korzystasz. Jeśli Twój profil jest publicznie dostępny, małoletni i ich rodzice/opiekunowie będą mieć wgląd w Twoją cyfrową aktywność.

- 2) Nie wolno Ci nawiązywać kontaktów z uczniami i uczennicami poprzez przyjmowanie bądź wysyłanie zaproszeń w mediach społecznościowych.
- 3) W trakcie lekcji osobiste urządzenia elektroniczne **uczniów i nauczycieli** powinny być wyłączone lub wyciszone, a funkcjonalność bluetooth wyłączona na terenie instytucji.

Załącznik nr 4

Zasady bezpiecznej relacji pomiędzy małoletnimi

Podstawowe zasady.

W naszym LICEUM nie ma zgody na przemoc -
ani fizyczną, ani seksualną, ani psychiczną, ani słowną ani cyberprzemoc!

Każdy z nas rozumie, że różnimy się od siebie - akceptujemy siebie nawzajem.

ZACHOWANIA POZYTYWNE

- 1) W komunikacji z kolegami/koleżankami zachowuj szacunek, nie przerywaj innym, gdy się wypowiadają.
- 2) Słuchaj innych, gdy mówią.
- 3) Pamiętaj, że każdy ma prawo do wyrażania swojego zdania, myśli i przekonań, jeśli nie naruszają one dobra osobistego innych osób.
- 4) Pamiętaj, że żarty, które nie bawią drugiej osoby albo sprawiają jej przykrość, nie są żartami i taką zabawę słowną natychmiast przerywaj.
- 5) Stosuj słowo „STOP”, jeśli dana forma interakcji Ci nie odpowiada.
- 6) **Jeśli pojawi się konflikt między Tobą a kolegą/koleżanką, spróbuj go rozwiązać stosując komunikat JA - przykład 5 kroków:**
 - a. Wycisz się, uspokój, zatrzymaj niepotrzebną kłótnię, zanim stracisz nad sobą kontrolę, a konflikt się tylko pogorszy.
 - b. Powiedz co według Ciebie jest problemem, co jest przyczyną nieporozumienia, czego oczekujesz. (komunikaty JA)
 - c. Słuchaj co mówi druga osoba, jakie są jej odczucia, czego ona oczekuje i podsumuj, to co usłyszałeś/usłyszałaś.
 - d. Upewnij się, że Twój rozmówca powiedział wszystko odnośnie swoich odczuć.
 - e. Wymyślcie rozwiązanie, które będzie satysfakcjonujące dla Was obojga.
 - f. **Skorzystaj z pomocy mediatorów rówieśniczych lub dorosłych**

- 7) **Jeśli nie uda się Nam rozwiązać konfliktu, pamiętamy, że zawsze możemy zwrócić się o pomoc do wychowawcy.**
- 8) Szanuj przestrzeń intymną swoich kolegów i koleżanek.
- 9) Jeśli chcesz pożyczyć jakąś rzecz od kolegi/koleżanki, zapytaj.
- 10) Szanuj **prawo innych do prywatności**, nie przeglądaj rzeczy, telefonu, tabletu, komputera, plecaków, innych osób i ich zawartości.
- 11) Unikaj wchodzenia w sytuacje, które mogą mieć dla Ciebie i innych negatywne konsekwencje.

ZACHOWANIA NEGATYWNE

- 1) Nie wolno Ci krzyczeć na koleżanki, kolegów, lekceważyć, obrażać, wyśmiewać, wykluczać z grupy
- 2) Nie wolno Ci używać języka nienawiści, wulgaryzmów ani tzw. hejtu
- 3) Nie wolno Ci bić, szturchać, popychać ani w inny sposób naruszać nietykalność fizyczną koleżanki/kolegi ani używać jakiejkolwiek przemocy fizycznej
- 4) Nie wolno Ci nagrywać ani rozpowszechniać wizerunku kolegi/koleżanki bez ich jego/jej wyraźnej zgody
- 5) Nie wolno Ci wyrażać negatywnych, prześmiewczych komentarzy na temat zachowania, pracy, wyglądu kolegów/koleżanek.
- 6) Nie wolno Ci pożyczać rzeczy innych bez ich zgody.
- 7) Nie wolno Ci zabierać, ukrywać rzeczy innych osób.
- 8) Nie wolno Ci spożywać **alkoholu, wyrobów tytoniowych ani nielegalnych substancji** ani zachęcać do ich spożycia kolegów/koleżanek.
- 9) Jeżeli będziesz świadkiem jakiegokolwiek z wyżej opisanych zachowań, sytuacji ze strony innych dorosłych lub małoletni, zawsze poinformuj o tym wychowawcę lub postąp zgodnie z procedurą interwencji opisaną w STANDARDACH.

Załącznik nr 5

KARTA INTERWENCJI

Imię i nazwisko małoletniego:		
Przyczyna interwencji: (forma krzywdzenia)		
Osoba/y zawiadamiająca o podejrzeniu krzywdzenia:		
Opis działań profilaktycznych i wyjaśniających podjętych przez:	Data:	Działanie:
Spotkania z rodzicami małoletniego:	Data:	Opis spotkania:
Forma podjętej interwencji wewnętrznej:	1. Rozmowa dyscyplinująca. 2. Inny rodzaj interwencji. Jaki?	
Forma podjętej interwencji zewnętrznej: (zakreślić właściwe)	1. Procedura „Niebieskiej Karty” lub inne zgłoszenie do Ośrodka Pomocy Rodzinie. 2. Wniosek o wgląd w sytuację małoletniego/ rodziny. 3. Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. 4. Zawiadomienie o podejrzeniu demoralizacji do sądu rodzinnego. 5. Inny rodzaj interwencji. Jaki?	
Dane dotyczące interwencji: (nazwa organu, do którego zgłoszono interwencję)	Data:	Nazwa organu, do którego zgłoszono interwencję:

Data interwencji:		
--------------------------	--	--

Wyniki interwencji: działania organów wymiaru sprawiedliwości, jeśli jednostka uzyskała informacje o wynikach/ działania placówki/działania rodziców	Data:	Działanie:
Notatki i dodatkowe wyjaśnienia:		

Załącznik nr 6

NOTATKA SŁUŻBOWA

(pieczęć szkoły/placówki)

.....
Miejscowość, data

NOTATKA SŁUŻBOWA

Nauczyciel, funkcja

.....
Data

zdarzenia:.....

Osoby uczestniczące w zdarzeniu:

.....
.....

Krótki opis sytuacji (zdarzenia):

.....
.....
.....
.....

Wnioski, ustalenia:

.....
.....
.....
.....
.....

Działania, kroki podjęte przez nauczyciela:

.....
.....
.....
.....
.....

.....
(data i podpis)

Załącznik nr 7

WNIOSEK O WGLĄD W SYTUACJĘ MAŁOLETNIEGO

Miejscowość, data

Sąd Rejonowy

W

Wydział Rodzinny i Nieletnich

Wnioskodawca:

Imię, nazwisko

(Dyrektor)

Uczestnicy postępowania:

Imię i nazwisko małoletniego:.....

.

Data i miejsce urodzenia małoletniego,

Pesel:..... Adres:

.....

.....

(kod pocztowy, miejscowość, ulica, numer domu/mieszkania)

Rodzice małoletniej/ego:

Imię i nazwisko matki:.....

Adres:

(kod pocztowy, miejscowość, ulica, numer domu/mieszkania)

Inne dane kontaktowe – numer telefonu, adres mailowy:

.....

Imię i nazwisko ojca:.....

Adres:

(kod pocztowy, miejscowość, ulica, numer domu/mieszkania)

Inne dane kontaktowe – numer telefonu, adres mailowy:

.....

Wniosek o wgląd w sytuację małoletniego

Działając jako dyrektor, na podstawie art. 572 kodeksu postępowania cywilnego oraz przyjętych w placówce Standardów Ochrony Małoletnich

wnoszę o wgląd w sytuację *małoletniej* i wydanie odpowiednich zarządzeń opiekuńczych.

Uzasadnienie

(opis stanu faktycznego, zaobserwowane przez pracowników symptomy krzywdzenia małoletniego, dodatkowe czynniki ryzyka krzywdzenia małoletniego występujące w danej sytuacji), np.

Do kl. III uczęszcza małoletnia

.....
(imię, nazwisko).

Małoletnia jest wyraźnie zaniedbana higienicznie, przychodzi do szkoły w brudnych ubraniach, jest ubrana nieadekwatnie do pór roku. W trakcie lekcji często mówi, że jest głodna, bo mama nie zdążyła przygotować obiadu.

Anna powiedziała wychowawcy, że tata nie ma pracy i często jest w domu z kolegami, razem piją alkohol. Anna zaprzecza, aby tata czy mama stosowali przemoc fizyczną.

(opis podjętych przez placówkę działań zgodnie z Standardami Ochrony Małoletnich, opinie przygotowane przez psychologa szkolnego/wychowawcę/pedagoga)

Mając powyższe fakty na uwadze można przypuszczać, że dobro *małoletniej Anny jest zagrożone, a rodzice nie wykonują właściwie władzy rodzicielskiej. Dlatego zasadnym jest wgląd w sytuację rodzinną małoletniej i ewentualne wsparcie rodziców.*

Szkoła podjęta w niniejszej sprawie następujące działania :.....

Szkoła jako jednostka znająca już sytuację małoletniej rekomenduje następujące działania

Komentarz:

Specjaliści z JSO, którzy znają sytuację małoletniej i podejmowali już pewne działania w danej sprawie mogą zarekomendować sądowi pewne rozwiązania, którymi oczywiście sąd nie jest związany. Warto wskazać jakie działania szkoła już podejmowała [rozmowy z psychologiem, mediacje, rozmowy z różnymi członkami rodziny itd.], aby Sąd nie powielał już wykonanych działań. Nie są to punktu obowiązkowe, jednak mogą usprawnić działania sądu.

Osobą zajmującą się sprawą
małoletniej.....
(imię, nazwisko)

Jest psycholog/pedagog szkolny
.....
(imię, nazwisko)

.....
(podpis osoby reprezentującej
instytucję)

Załączniki:

1. Odpisy pisma x 2

Komentarz:

Wniosek należy złożyć do Sądu Rodzinnego i Nieletnich właściwego, że względu na miejsce faktycznego zamieszkania małoletniego, nie chodzi o miejsce zameldowania.

Należy zawsze podać imię, nazwisko małoletniego i adres pobytu. Tylko w takim wypadku Sąd może skutecznie pomóc, m.in. poprzez wysłanie do rodziny kuratora na wywiad.

(pieczęć szkoły)

....., dnia
.....

Sąd Rejonowy

W

**Wydział Rodzinny i
Nieletnich ul.**

.....
.....
.....

Niniejszym zawiadamiam o zachowaniu ucznia/uczennicy tutejszej szkoły

..... urodzonego dnia ,

Syna/córkizamieszkałej,
(imię i nazwisko matki), (adres zamieszkania, dane kontaktowe)

orazzamieszkałego ,
(imię i nazwisko ojca), (adres zamieszkania, dane kontaktowe)

celem rozważenia, czy niniejsze postępowanie stanowi przejaw demoralizacji lub czyn karalny oraz czy zachodzi potrzeba podjęcia wobec ucznia kroków prawnych przez Sąd.

W dniu uczeń/nnica
... (podać opis zachowania).

Świadcami tego zachowania były następujące osoby:

1.
2.
3.

Szkoła nie nałożyła na ucznia kary przewidzianej w statucie szkoły/nałożyła na ucznia następującą karę przewidzianą w statucie szkoły*:

.....
.....
(należy wskazać rodzaj).

Ponadto wobec ucznia: zastosowano środek oddziaływania wychowawczego w postaci:

.....
(pouczenia, ostrzeżenia ustnego albo ostrzeżenia na piśmie, przeproszenia pokrzywdzonego, przywrócenia stanu poprzedniego lub wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły-należałoby je wymienić)

nie zastosowano środka oddziaływania wychowawczego, ponieważ:

.....
(np. rodzice ucznia nie wyrazili zgody na zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego przez dyrektora szkoły; nieletni uczeń nie wyraził zgody na zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego przez dyrektora szkoły; dyrektor uznał, że zastosowanie przez niego środka oddziaływania wychowawczego nie będzie wystarczające; w opinii dyrektora szkoły uczeń mógł dopuścić się czynu zabronionego wyczerpującego znamiona przestępstwa ściganego z urzędu/przestępstwa skarbowego)**.

Zastosowane środki nie przyniosły oczekiwanych efektów wychowawczych, ponieważ uczeń

.....
.....
(należy przedstawić postawę/zachowanie ucznia po zastosowaniu kary statutowej lub środka oddziaływania wychowawczego)**.

Postawa rodziców wobec ww. zachowania jest następująca:

.....

.....
(podpis dyrektora)

Załączniki:

(dokumenty potwierdzające zachowanie ucznia i podjęte środki)

1.
2.
3.
4.

**Niepotrzebne skreślić.*

*** Zgodnie z art. 4 ust. 4 ustawy z 9.06.2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz.U. z 2022 r., poz. 1700), w przypadku gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuścił się czynu karalnego na terenie szkoły lub w związku z realizacją obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, dyrektor tej szkoły może (natomiast nie ma takiego obowiązku), za zgodą rodziców albo opiekuna nieletniego oraz nieletniego, zastosować, jeżeli jest to wystarczające, środek oddziaływania wychowawczego w postaci pouczenia, ostrzeżenia ustnego albo ostrzeżenia na piśmie, przeproszenia pokrzywdzonego, przywrócenia stanu poprzedniego lub wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły. Środka oddziaływania wychowawczego nie stosuje w przypadku, gdy nieletni dopuścił się czynu zabronionego wyczerpującego znamiona przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego. Podanie uzasadnienia niezastosowania środków oddziaływania wychowawczego nie jest obowiązkowe, natomiast może pozwolić sądowi ocenić sytuację ucznia, w tym kontekście stosowania środków przez ten sąd.*

**** Należy pominąć, gdy wobec ucznia nie zastosowano kary statutowej ani środka oddziaływania wychowawczego*

Załącznik nr 8.

Zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa

Miejscowość, data

**Prokuratura
Rejonowa w**

.....

.....

.....

**Dyrektor
Szkoła
Podstawowa
nr..... ul.**

.....

.....

Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Składam zawiadomienie podejrzenia popełnienia przestępstwa
molestowania seksualnego małoletniej
(imię i nazwisko)

ur. r. przez

Rodzice małoletniej/ego:

Imię i nazwisko matki:.....

Adres:

(kod pocztowy, miejscowość, ulica, numer domu/mieszkania)

Inne dane kontaktowe – numer telefonu, adres mailowy:

.....

Imię i nazwisko ojca:.....

Adres:

(kod pocztowy, miejscowość, ulica, numer domu/mieszkania)

Inne dane kontaktowe – numer telefonu, adres mailowy:

.....

(imię i nazwisko).

Uzasadnienie

W dniu..... r. psycholog szkolny.....

(imię, nazwisko)

zgłosiła dyrekcji podejrzenie popełnienia przestępstwa wobec małoletniej

.....

(imię, nazwisko)

W trakcie wykonywania przez psychologa szkolnego

.....

(imię, nazwisko)

czynności służbowych - spotkania

1.
2.
3.

z małoletnią.....

(imię i nazwisko),

ujawniła ona niepokojące treści dotyczące relacji z ojcem oraz zachowań o charakterze seksualnym ojca wobec niej.

Ponadto podczas uczestnictwa w zajęciach szkolnych małoletnia prezentuje zachowania o charakterze seksualnym wobec siebie i kolegów [wymienić jakie konkretnie], które mogą wskazywać na prawdopodobieństwo nadużycia seksualnego.

Mając na uwadze powyższe informacje, a także dobro i bezpieczeństwo małoletniej wnoszę o wszczęcie postępowania wyjaśniającego w tej sprawie.

Osobą zajmująca się sprawą małoletniej.....

(imię, nazwisko)

jest psycholog szkolny

(imię, nazwisko)

.....
.....
(podpis osoby uprawnionej do reprezentacji instytucji)

Załączniki:

1. Odpisy pisma

Uwagi:

- 1. Nie jest konieczne wskazywanie nazwy przestępstwa, które zostało popełnione. Jeżeli jednak mamy informacje dotycząca tożsamości ewentualnego sprawcy należy ją podać.*
- 2. Należy zamieścić w uzasadnieniu krótki, precyzyjny i logiczny opis sytuacji, która miała miejsce. Opis powinien być zgodny z tym, co się wydarzyło (ważne jest, by zaznaczyć np. kiedy i gdzie miało miejsce zdarzenie, kto mógł je widzieć/wiedzieć o nim, kto mógł popełnić przestępstwo, w jaki sposób zostało ujawnione w szkole, kto ma o nim informacje).*
- 3. Jeżeli instytucja posiada dowody w postaci dokumentu na temat zdarzenia np.: notatki służbowe pracowników, pielęgniarki, można dołączyć je do zawiadomienia*

ZASADY OCHRONY WIZERUNKU MAŁOLETNIEGO

1. Zgoda na Utrwalanie Wizerunku:
 - o Zanim zrobimy i opublikujemy zdjęcie/nagranie małoletniego, zawsze pytamy o pisemną zgodę rodziców i małoletniego.
 - o Wyjaśniamy cel użycia zdjęć/nagrań, zasady przechowywania i potencjalne ryzyko związane z publikacją online.
2. Ograniczenia w Publikacji:
 - o Unikamy identyfikujących informacji na zdjęciach/nagraniach, używając tylko imienia małoletniego.
 - o Nie ujawniamy informacji wrażliwych o małoletnim i unikamy ujawniania informacji o małoletnim co do zasady.
 - o Zdjęcia/nagrania powinny przedstawiać małoletnich w pełni ubranych i w pozytywnych sytuacjach.
 - o Zarejestrowane obrazy koncentrują się na czynnościach wykonywanych przez małoletnich i co do zasady przedstawiać grupy małoletnich a nie poszczególne osoby.
3. Rezygnacja z Publikacji:
 - o Nie publikujemy zdjęć małoletnich, którzy opuścili szkołę, chyba że mamy zgodę rodziców.
 - o Nie publikujemy zdjęć małoletnich, jeśli mamy jakiegokolwiek wątpliwości co do tego czy sam małoletni lub jego rodzice mogliby nie chcieć publikacji danej fotografii.
4. Rejestracja Działań Mediów:
 - o Wszelkie pytania lub prośby mediów o rejestrowanie wydarzeń zgłaszają się wcześniej, uzyskując zgodę dyrekcji.
 - o Przedstawiciele mediów nie mają dostępu do małoletnich bez nadzoru i zawsze noszą identyfikatory.
5. Niewłaściwe Użycie Zdjęć/Nagrań:
 - o Wszelkie sytuacje niewłaściwego użycia wizerunków małoletnich są zgłaszane dyrekcji zgodnie z Standardami.
6. Rejestracja Wydarzeń przez Osoby Trzecie:
 - o Osoby rejestrujące wydarzenia dla prywatnego użytku informują o zamiarze robienia zdjęć innych uczestników i mogą wykorzystywać fotografie jedynie do prywatnego użytku
7. Brak Zgody na Rejestrację:
 - o Jeśli rodzicenie wyrazili zgody na rejestrowanie wizerunku małoletniego, szanujemy ich decyzję.
8. Bezpieczeństwo Przechowywania:

- Materiały z wizerunkiem małoletniego przechowujemy zgodnie z przepisami prawa zabezpieczone w odpowiedni sposób.
- Zakaz używania prywatnych urządzeń personelu do rejestrowania wizerunku małoletnich

Te zasady mają na celu zapewnić bezpieczeństwo i szanować prywatność małoletnich oraz ich rodzin.

Załącznik nr 10

Ankieta monitorująca

Pytania ankietowe	Tak	Nie
Czy znasz standardy ochrony małoletnich przed krzywdzeniem obowiązujące w placówce, w której pracujesz?		
Czy znasz treść dokumentu <i>Standardy ochrony małoletnich</i> ?		
Czy potrafisz rozpoznawać symptomy krzywdzenia małoletnich?		
Czy wiesz, jak reagować na symptomy krzywdzenia małoletnich?		
Czy zdarzyło Ci się zaobserwować naruszenie zasad zawartych w <i>Standardach</i> przez innego pracownika?		
a) Jeśli tak – jakie zasady zostały naruszone? (odpowiedź opisowa)		
b) Czy podjąłeś/aś jakieś działania: jeśli tak – jakie, jeśli nie – dlaczego? (odpowiedź opisowa)		
Czy masz jakieś uwagi/poprawki/sugestie dotyczące Standardów ochrony małoletnich ? (odpowiedź opisowa)		

Przykładowa krótka informacja na temat SOM dla rodziców, starszych uczniów.

Standardy Ochrony Małoletnich są wyrazem naszej troski i zobowiązania wobec dobra naszych podopiecznych. Przyjęcie Standardów jest świadomym krokiem ku stworzeniu bezpiecznego i wspierającego środowiska dla dzieci i młodzieży. Stanowią one podstawę naszej etyki oraz moralnego i prawnego obowiązku ochrony małoletnich przed wszelkimi formami krzywdy. Znajomość i konsekwentne stosowanie Standardów jest obowiązkiem wszystkich

pracowników i współpracowników naszej instytucji, wynikającym także z ogólnych przepisów prawa.

Celem przyjętych Standardów jest:

- Uświadamianie wszystkich uczestników życia instytucji o istotności podejmowania działań mających na celu ochronę małoletnich przed krzywdzeniem.
- Określenie zakresu odpowiedzialności poszczególnych osób za bezpieczeństwo małoletnich pod naszą opieką.
- Wdrażanie działań edukacyjnych, profilaktycznych i interwencyjnych, aby zapewnić małoletnim bezpieczeństwo.
- Określenie i podjęcie odpowiednich działań w przypadku podejrzenia krzywdzenia małoletnich lub bezpośredniego zagrożenia ich bezpieczeństwa.

Wszyscy pracownicy naszej instytucji kierują się podstawową zasadą działania dla dobra małoletniego i z myślą o jego najlepszym interesie. Wszyscy członkowie personelu traktują małoletnich z szacunkiem i zawsze uwzględniają ich potrzeby.

Krzywdzenie małoletnich oznacza każde działanie lub zaniechanie, które narusza ich dobro. W szczególności, formami krzywdzenia wymagającymi dodatkowej ochrony są przemoc fizyczna, psychiczna, wykorzystanie seksualne oraz zaniedbanie.

Osoba Godna Zaufania jest wyznaczona przez kierownictwo do przyjmowania zgłoszeń dotyczących naruszeń Standardów bezpośrednio od małoletnich, personelu i innych osób, oraz do dalszego postępowania w tych sprawach.

Każdy dorosły członek personelu może być Osobą Zaufania dla małoletniego. W sytuacji, gdy małoletni zgłosi mu coś niepokojącego osoba ta będzie w poczuciu swojego obowiązku reagować i informować innych pracowników o konieczności podjęcia dalszych działań.

Nasi pracownicy posiadają wiedzę i w trakcie swojej pracy zwracają uwagę na czynniki mogące zagrażać małoletnim oraz na symptomy krzywdzenia ich. Znajomość i zrozumienie czynników i symptomów oraz umiejętne ich rozpoznawanie pomaga im w identyfikowaniu małoletnich bardziej narażonych na krzywdzenie, w planowaniu działań zapobiegawczych oraz przede wszystkim w przerywaniu krzywdzenia.

- W przypadku, rozpoznania czynników ryzyka lub symptomów krzywdzenia małoletnich, pracownicy podejmują kroki zabezpieczające dobro małoletniego oraz realizują dalsze działania informacyjne.
- W przypadku sformułowania podejrzenia krzywdzenia dziecka pracownicy będą działać wspólnie: reagować, zabezpieczać dobro małoletnich, wyjaśniać sytuację oraz wdrażać dalsze kroki mające na celu natychmiastowe przerwanie krzywdzenia dziecka.
- W sytuacjach trudnych i jednocześnie nagłych każdy dorosły członek personelu podejmuje niezwłoczne działania doraźne mające na celu zabezpieczenie dobra i bezpieczeństwa małoletniego.

W przypadku podejrzenia krzywdzenia tworzymy Plan Pomocy Małoletniemu, a gdy sytuacja dziecka lub nastolatka jest szczególnie skomplikowana powołujemy w tym celu Zespół Interwencyjny. Postępowanie jest prowadzone zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i uwzględnia potrzeby małoletnich i ich rodziców.

Przyjęliśmy również Zasady Bezpiecznej Relacji Dorosłych z Małoletnimi oraz Zasady Bezpiecznej Relacji Między Małoletnimi.

- Personel zobowiązany jest utrzymywać profesjonalne relacje z małoletnimi, szanując ich godność i uwzględniając ich potrzeby.
- Zostały ustalone także obowiązujące u nas Zasady Bezpiecznej Rekrutacji Pracowników oraz Procedury Interwencji ustalone w taki sposób, aby zapewnić skuteczną ochronę małoletnich.

Nasi pracownicy są zobowiązani do przestrzegania Zasad Ochrony Wizerunku Małoletnich oraz Zasad Dostępu Małoletnich do Internetu, aby zapewnić im bezpieczeństwo również w świecie cyfrowym.

Standardy są monitorowane i egzekwowane przez dyrektora, który jest odpowiedzialny za przygotowanie pracowników do przestrzegania Standardów, monitorowanie ich realizacji oraz reagowanie na sygnały naruszeń. Pracownicy, rodzice i małoletni są informowani o Standardach i ich obowiązywaniu, a wszyscy pracownicy są zobowiązani do przeczytania i przestrzegania tych Standardów.